

Pest, october 19-én 1856.

A „Vasárnapi ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy

postai úton a „Politikai ujdonságokkal” együtt csupán csak 3 ft. pp. Az előfizetés díj a „Vasárnapi ujság” kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó

A rézpataki lelkesz.

Elbeszélés JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

A temetés szomorú szertartásai után régi szokás szerint felgyülekezett a tisztességtevő nép a halottas házhoz; a falu előkelői, jómódú gazdái mind megjelentek a halotti torra, a mint az régi idők szerint rájuk maradt.

A fogadó nagy vendégszobájában minden tükör gyászszal volt behúzva, szomorú mulatsághoz szomorú feldíszítése a lármás tánc-teremnek.

Még most minden ember iparkodott áhitatos képet csinálni: hiszen halottas háznál vannak, a honnan csak most vitték ki a koporsót; s a mellékszobából áthallatszik az árvalány sírása. Felfér az ünnepélyesség minden arczra.

Hanem hiszen majd elfelejtjük azt; ha egyszer körül fordult a kancsó; ha egyszer elkezdett kántor uram verseket mondani, megindultak az ispán ur adomái, még az eltemetett fia is nevetni fog rajtuk, a ki pedig különben igen derék tisztességes uri ember, nem is mondhatni róla, hogy ne tisztelte volna édes atyját, a kit épen most temetett el.

A mint tehát mindnyájan együtt volnának a halottas háznál, a fiatal káplánt nem tartották az előljárók érdemetlennek arra, hogy gyönyörű búcsúztatójáért, melylyel mindnyájukat úgy megríkatta, szemtől szembe meg ne dicsérik. Ugy beszélt a halálról, hogy az embernek a lelke is megkönnyebbült bele s szinte irigylette azt, a ki ott a koporsóban fekszik.

Az öregek még most is törülgették szemeiket, legkivált a bíró, a ki élemedett férfi volt már.

Bertalan megszorítá a jó öreg kezét s látva az általános elérzékenyülést, így szólt az egybegyültekhez :

— Kedves atyámfiai az Úrban. Valahányszor egyet közülünk magához szólít az Úr, abban mindig egy hatalmas intést küld le reánk, hogy forduljunk ő hozzá, mert bizony mindnyáján az övéi vagyunk. Valahányszor egy sírtól haza megyünk, többet olvashatunk saját szíveinkből, mintha a világ bölcseségének könyvei volnának előttünk. De tesszük-e mi azt valaha? Soha. Hanem a helyett elmegyünk dözsolni a gyászos házhoz és kikergetjük szíveinkből hiu gondolatokkal az Úr sugallatát. Ideje van a sírásnak, ideje a nevetésnek, és mi összezavarjuk azt. Akkor vigadunk, a mikor lelkünkbe szállni kellene, és áldozunk borral, a midőn áldozni kellene tiszta: szívvél. Mennyivel magasztosabb dolog volna, ha eljőnnék az árvák szomorú házához s azt mondanók nekik: vigasztaljon meg az Isten, adja vissza örömeiteket; ha szükségetek lesz az életben, mindenkiünkben atyát és testvért fogtok találni. Azt pedig a mit illy visszas lakomákban testi örömökre elpazarolnánk, fordítanók istenes célokra, mikkor magunknak egy egy bizonyoságot szerzenék ama szigorú bíró előtt. Ime elhallgattam, hogy e templomnak csak egy harangja van és az is régen meghasadt. Nem többet érne-

e a poharak csengésénél, ha ez a harang csengne ismét olly tisztán, a hogy azt e helység öslakói hallák, midőn az élöket az Isten elé hívja, vagy a halottakat az Isten elé kíséri? Mi kellene arra? csak egy gyásztor elpazarlott lakomájának dija. Ime mondjunk le arról ez órában kedves rokonaim. Kérjük fel a gyászoló házi gazdát, hogy a mit e bánatos ünnepélyre készült elkölteni, tegye le az Isten oltárára, s ha az tán nem lenne elég e szent célra, mi magunk is tegyük hozzá, a mit ez este kártyára szántunk s kitelik belőle az uj harang.

A jelenvolt nép általános lelkesüléssel fogadta az ifju pásztor buzdító szavait: ő maga is elővette tallérkáját s megkezdé vele a gyűjteményt; a tányér pár perc alatt megtelt, s a megholt fia könnyező szemekkel ígéré, hogy a mi még hiányozni fog, pótolja egyedül, az uj harang árában.

És azzal érzékenyen szoriták meg egymás kezeit s haza oszoltak békén, és úgy örült minden ember annak, a mit cselekedett. Mámoros fő helyett tiszta szívet vitt mindenki haza.

Csak kántor uram, meg ispán uram, meg egy pár eszemiszom. ember oda hátul csóválta a fejét erre a mulatságra, a mi nekik is egy pár garasukba került, s a honnan száraz torokkal mentek haza.

Hiszzen majd megint eljőnnék ők halottas torba máskor is, csak híni kell őket!

Kalapos Jánosnak hitták a meghalt fogadóst; felnőtt legény fia szinte apja nevét viselte és pedig apja becsületes nevét. Sok rossz tréfát ellehet mondani a maga helyén a kocsmárosokra: hogy a bort vizezik, hogy dupla krétával írják a rovást, hogy megsütik a főtt húst s fáczánnak keresztelik a kakast, de Kalapos Jánosokra ugyan soha senki egy rossz szót sem mondhatott. Tisztességes árért minden jót adtak, akárki szállt meg náluk, megemlegette a szép leány főztét, az igazi jó bort, és a hallatlanul olcsó számadást. Nem egyszer megtörtént, hogy maga a vendég kezdett el azon veszekedni, hogy de már illyen olcsón csak még sem adnak semmit a világon, mint itt, s erőnek erejével pengőben akarta érteni azt, a mit váltóban mondtak neki.

Nem is lett Kalapos János uram valami gazdag ember a kocsmároságból; de megélt tisztességesen s soha sem látott sem ő, sem családja szorultságot.

Fia, az ifju Kalapos János épen olly derék ember volt, mint az apja, megmondta a vevőnek, mikor valamit eladott; „ennyiért vettem magam, ennyit kell rajta nyernem, hogy megélhessek,” és ő sem árulta a vizet pénzért soha.

Testvére, a szép Kalapos Juliska messzeföldön ismeretes volt már szépségéről, de a millyen messzeföldön emlegették szép mosolygó arczát, ollyan messzeföldön sem tudtak fölöle semmi mendemondát, a mit szép leányra, kivált kocsmáros lányára, ollyan könnyű kitalálni.

Ő főzött, ő szolgált a vendégeknek, de mindig olly illedelmesen, szerényen tudta magát előttük viselni, hogy soha sem adott rá okot senkinek, hogy őt csak egy tréfás szóval is megbántsa.

Pedig vendégfogadóban sok mindenféle ember megfordul; egy némely falusi gavallér csak azért utazott alá s fel, hogy a rézpatiki vendéglőben megszállhasson: héj sok szép szerelmi nyilatkozatot, még verset is irkáltak fel gyémántos gyűrűkkel a vendégszobák ablakaira, gondolva, hogy ott csak elolvassa azokat Juliska, de hogy azokat szemébe is merték volna tenni, azt ugyan nem próbálta egy is.

Az öreg János halála után egy héttel pompás négylovas hintó hajtattott be a vendéglő udvarára s a ki abból kiszállt, senki sem volt más, mint a helység földesurának fia, az ifju Endreffy Lajos, kinek atyja fenn lakott Pesten.

Ott volt ugyan számára a földesuri kastély, de azt mondá, hogy nem akar oda szállni, mert dohosak a szobák; s nem eheti a kulcsárné főztét, a mig tehát dolgai tartanak, a vendéglőben fog tanyázni.

Ugy látszott azonban, hogy az urfinak minden dolga abból állt, hogy a szép Juliskát lesse, körülötte legyeskedjék s minden módon próbálgassa a leány szívének nyitját. No ha ezt tartá dolognak, ennek ugyan soká nem lett volna vége.

Egyszer azonban az urfi meguntá, hogy olyan lassan halad előre „dolgában“ s azt engedte meg magának, hogy a mint a lyánka észre nem vette, átkarolta a derekát.

Juliska eltaszítá őt magától s bezárta az orra előtt a szoba ajtaját.

Még az nap az ifju kocsmáros felkereste az ifju urat szobájában, ki ott az ágyon heverészve kopóit tanítgatta, s azt mondá neki, hogy ő holnap meszeltetni akarja a szobákat, tehát addig méltóztassék az urfinak a kastélyba átvándorolni.

A gavallér nem értette el a szép szót, befogatott, odább ment, s csak egy hét múlva jött megint vissza. Nagy megütközéssel vevé észre, hogy még akkor is meszelik a szobákat. Ismét elment, ismét visszajött, és valahányszor megérkezett, mindig azt találta, hogy minden szobát meszelnek, surolnak, a mi el nincsen foglalva.

Utóljára érteni kezdé a tréfát, s majd megharagudott érte. Előfogta a kocsmárost.

— Micsoda az? Hát kentek mindig meszelni fognak, a mikor én megérkezem? János alázatosan levette a sípkáját és azt mondá:

— Igenis, nagyságos uram. Mindig meszelni fogunk. Mert én szeretem a tisztaságot. És az én házamon nem tűnök soha semmi szennyet.

Az urfi megértette ezt a mondást, azért hogy egy kicsit nehéz feje volt is, s hajtattott egyenesen haza Pestre, panaszt tenni édes atyjánál, tulajdon árendásának e hallatlan gorombasága miatt.

Az öreg Endreffy rögtön irt Jánosnak, hogy menjen fel hozzá Pestre.

Az öreg ur nem igen mozdult már ki helyéből, a köszvény igen lekötözte, helyébe kellett menni mindenkinek.

— János öcsém, szól a nála megjelenő vendéglőshöz: hallom, hogy kegyelmed nagyon tisztán tartja a házat, a mit tőlem bérelt; és ez igen dicséretes dolog. Tartok tőle azonban, hogy az én fiam, a ki a fehér szobákat nem szereti, ha én meghalok, kegyelmednek kiadja az utlevelet; azért, ha jónak látja, kész vagyok kegyelmeddel újabb tizenkét esztendőre szerződést kötni; a bérből is leengedek száz forintot, azért a szorgalmas tisztogatásért.

János könyezve csókolt kezét a jó öreg úrnak s megnyugodva tért vissza Rézpatakra, s e naptól fogva nem látta Lajos úrfit többé a vendégfogadóban.

Azonban nagy megütközéssel tapasztalá, hogy egy idő óta egyéb vendégei is gyérülni kezdenek; előkelő hintók, mik máskor betértek, most elvágtatnak a kapu előtt, régi ismerős fuvarosok sietve etetik meg az abrakot s ki sem fogják a lovakat; még csak egy ital bort sem kérnek; úgy iparkodnak kijutni az udvarból megint, s ott nem lehetne őket marasztani éjszakára.

János több ízben panaszkodott szomorúan Bertalan tiszteletes úrnak, hogy rosszúl kezd menni a keresete; ő nem tudja miért? az utazók a szomszéd falu vendéglőjébe kezdenek szokni, pedig ő most is olly becsületesen bánik mindennel, mint édes apja bánt.

Bertalan is meglepé ez a váratlan változás; mig végre megtudta annak a titkos okát.

Kitől tudhatta volna azt meg jobban, mint Czenczi nénitől, a ki egész nap a falut járta.

Tehát ebből állt a baj.

„Hogy az utazók, a vendégek nem mernek a vendéglőbe száll-

ni, vagy épen éjszakára ott maradni, mert az öreg Kalapos János lelke kísért a szobákban.

Többen, a kik ott megháltak, hallották őt nyögni, fohászodni, jajgatni.

Éjszaka csörgeti a lánczait. Ezt minden szobában, az istállóban, és a kocsiállás alatt is egyformán hallották.

Két átutazó hajtsár mennyre földre esküszik, hogy ő nekik meg is jelent a kísértő lélek, hosszú lánczot czepelve a kezén; de ők nem merték megszólítani, hanem féltükben elbujtak az ágy alá.

Hanem az ispán legtöbbet tud.

Ő egyszer készakarva úgy tett, mintha ittas volna s felfeküdt a padlásra. Éjfélkor megjelent előtte a lélek s miután a nagy nyögésekkel össze vissza ijeszgette, azt rebegette neki: hogy ő kénytelen most feljárni a másvilágból, mert ez előtt több esztendővel egy gazdag utazót maszlagos borral elkábitva, meggyilkolt s azt a kamrában a mángorló alá elásta.

Az ispán mennyreföldre esküszik, hogy ő ezt a titkot soha sem adta tovább; de azért még is tudja az egész helység, valamennyi keresztül utazó s estefelé a világ minden gyönyörüségeért nem merne senki a hirhedett vendéglő felé közelíteni.

Bertalan megértve ezeket a szép dolgokat, kiment az erdőre, kikeresett egy szép hüvelyk ujjnyi vastagságu somfát, nagy bunkóval a végén, azt megfárgatta botnak s este levén visszasétált megint a faluba; bement a vendégfogadóba, a botot megtámasztotta az ajtó mellé s benyitva Kalaposékhoz, jó estét kívánt nekik, s azt mondta, hogy ő most itt marad náluk vacsorára.

Azok örömmel fogadták; a szép Juliska asztalt terített, felhozta aszaltgyümölcseit, mézét és a méznél is édesebb mosolygását adta mellé; a tiszteletes úr vidám regéket beszélt nekik, ők pedig hallgatták; még János is jó kedvű kezdett lenni utóljára, pedig eleinte nagyon hallgatag volt.

A nyájas beszélgetés közben nem is ügyeltek rá, mennyire elmult az idő, csak azt vették egyszer észre, hogy a nagy kakukkos óra üti már a tizenegyet.

Erre az óra ütésre észrevehetőleg megdöbbsent a két testvér; mindjárt itt lesz az éjfé, s a kísértet őket is megrémíté.

Bertalan úgy tett, mintha semmiről sem tudna semmit.

— Elbeszélgettük az időt. Az én öregeim már alusznak, nem rontom el az álmukat, itt maradok nálatok az éjszakára, ha van egy üres szobátok.

Hajh, egy egész sor szoba volt üresen, de a két testvér azért még is olly nehéz szívvél nézett egymás szemé közé, mintha rettegének azon gondolattól, hogy a kedves ifju is megismerkedjék az ő szomorú házuk rémeivel.

Ő azonban olly szívesen kínálkozott, hogy nem lehetett ellene kifogást tenni. Juliska maga sietett neki ágyat vetni a legtágasabb szobában, megveregette saját kezecskéivel a szép puha vánkosoakat s reszkető sohajtással kívánt neki jó éjszakát.

A fiatal ember, Isten tudja miért? ollyan boldog volt, hogy abban az ágyban feküdhett. Mennyi édes gondolatja támadt ottan? hova nem vitték el lelke ábrándjai? Talán édesdeden el is aludt volna; ha egyszerre valami idegen nesz meg nem zavarta volna ábrándozásai közepett.

A mellékszobában egyszerre megcsördült valami s egy nehéz sohajtás hangzott végig az egész házon.

Bertalan eloltá a gyertyát; a holdvilág besütött az ablakon, annak kétes világa deríté fel a szoba sötétségét.

Nem sokára még közelebb hangzott a sohaj s panaszos hangok töredezek elé, nyöszörgő jajgatás, kinos fohások: a mellékszoba ajtaját elkezdte valami kaparni; egyszerre felpattant a zár s egy magas öles fehér alak állt meg a küszöb alatt.

Bertalan csendesen nyúlt az ágy mellé támasztott somfa füttyös után.

A kísértő rém most lassu csoszogó léptekkel betepegett a szobába: hosszú fehér szemfödél takarta be fejtől sarkig; valami csöröpölő lánczot húzott maga után s ijesztő hangon rebegette:

„Jaj nekem, jaj! Jaj nekem, jaj! Uram irgalmazz, kegyelmezz!”

Bertalan hirtelen felugrott az ágyból s rákiáltta mennydörgő hangon:

„Ki vagy? mit akarsz?”

„Jaj neked ember! ne közelíts hozzám”; rebegette kísértetes hangon a rém, s a mint Bertalan feléje lépett, a hosszú lánczozal nagyot ütött rá.

A tiszteletes ur sem vette tréfára a dolgot, hanem elkapta a láncz végét s a somfa suhogóval ollyat húzott kettőt-hármat a kísértet ur nyaka közé, hogy az esze nélkül fordult vissza és futott be a másik szobába, a honnan eljött.

Bertalan egy ugrással utolérte; megragadta a nyakát vas markokkal s egy hatalmas rántással úgy vágta a földhöz, hogy ő kísértetessége négykézláb terült a pallón; akkor leszorítá térdével a földre, megrázta mellénél fogva hatalmasan s azt kérde tőle: „no most beszélj, ki vagy?“

(Polytássa követk.)

A munkácsi vár s zárda képei *)

A táj, honnan e kép-tárgyak valók, bármely pontról nézzük is azt, a meglepésig elragadó. Bereg szirtes hegyei, zordon havasaitól dél felé mind inkább szelídebb képet alkotnak; míg Munkács ronájáig futva, félkör alakban pihennek meg, s e fél körben áll előttünk a táj meglepő kellemeivel. A csinos várostól éjszakra fekvő Csernek-hegy lombos oldalán nyugszik magas falaival, a Latorcza sima felületén visszatükröződő Basilicanus-szerzetesek zárdája; ettől jobbra a Latorcza völgyében gr. Schönborn uradalmából több épület, mint a Rákóczytól fennmaradt magas építmények tisztí lakaikkal, a híres timsó gyár fehérítő kődombjával stb. változatos tarkaságban tűnnek elő; a zárdától balra futó hegylánczolatok szép zölde színű szőlősoraik által a távol bércek halvány kék színeitől öszhangzóan válnak ki; ezek után a várostól nyugotra terülő síkság közepéből önállóan magasra emelkedett szirt-tetőn, mint valami tündérvár pompázik a táj szépségének koronája; óriási falaival a munkácsi vár.

A vár hihetőleg a magyaroknak bejövetelekor keletkezett; ősapáink a vereczkei szorosokon keresztül járatlan sziklás rengetegeket ezer akadályain áthatolván, mielőtt a rideg bércektől búcsút vennének, s a dél felé terjedő lapály viruló térein hódításaikat megkezdenék: nehéz küzdéseik fáradságaitól megpihenve építették a várat, s nem messze hozzá a várost, melyeket beköltözésök munkás fáradságainak emlékéül „munkás“ vagy mint most hívjuk, Munkácsnak neveztek el**). De e város és vár azonban nem az eredeti, nem a régi; többször enyésztek azok el népeikkel együtt a barbár csordák irtó dühe alatt; a vár rajzának jelen alakja is a Rákóczyak idejéből maradt fenn azon kevés változtatással, hogy 1834-ik évben véletlen eset által egész fatetőzetével leégvén, most csekély ujítások hozzájárulása mellett cserép zsindelezettel szemlélhetjük.

Legújabb időben a vár erősség lenni megszűnván, fegyenczek őrizetére áll fenn.

A képünk szerinti zárda szinte régi, megegyező adatok szerint, mint a szerzetes barátoktól megértettem, nagy Lajos királyunk alatt Podóliából e tájra beköltözött oroszoknak vezére herceg Koriatovics Tódor által alapított. Csendes falai között a Basilicanus szerzetesek hangoztatják zengő imáikat, e szerzetesek viseletében feltűnő bajszuk leborotválása mellett nagy szakálluk, öltönyük fekete hosszú kámzsás tóga.

Ha az utas e zárda falai közzé jut, ritka vendégszeretetre talál, barátjai nemcsak veres borukkal, de a zárda érdekesebb részeivel is szívességgel ismertetik kíváncsiságát; nevezetesen az elhunyt régibb orosz püspökeik arczképeivel kirakott folyosókon vezetve, provinciálisuk régibb módoru festett teremeit, más öszszakállu remetékkel kifestett vendégszobákat, kisdud könyvtárukat, Koriatovics, a Rákóczyak s más régibb hősök arczképeivel felékesített nagy éttermet, üvegházzal ellátott izletes kertjüket készséggel bemutatják; de legtöbb látnivalót enged tágas templomjuk belseje; ennek falait több száz képek, Jézus, anya Mária, számtalan görög szentek, vitézek, különféle változatosságú festett képek díszesítik; igen érdekes látvány a templom magas mennyezetére eszményileg kifestett, „utolsó ítélet“ et ábrázoló mű, hol a gonoszok a jóktól különválva, tövissel s kígyókkal körülfontva üzetnek a pokol izzó lángjai közzé, míg a jók örömezzéssel angyaloktól vezetnek a paradicsom gyönyörébe.

E zárdához évenként Bereg megye oroszsága több ezerével járul búcsúra.

Kallós Kálmán, nagyzerindi fitanító.

*) Lásd lapjaink 39-ik számát.

**) Balajti, Munkács leírása.

N é p d a l o k.

Irta HORY FARKAS.

I.

Árva gerle száraz ágon,
Ugy állok én a világon,
Apám anyám eltemettem,
S más nyerte el szép kedvesem.

Apám anyám nyugodjatok
Sirotokon áld fiatok
Légy boldog szép szerelmesem
Habár nem is virúlsz nekem.

Kalapomon gyász pántlika
Szüleimért úgy illik a

De nagyobb a gyász szívemen,
Szép angyalom vesztéseden.

Kívül is gyász, belől is gyász,
Én vagyok az az égő ház,
Kit oltani senki se jó,
S ha jőne is, tán már késő.

Ez árvaház hadd égjén el,
Egyebet úgy se érdemel,
Kívül omlott, belől üres
Illyen tanyát ki se keres.

II.

Számlik a föld, recseg, ropog

A járom,

Szeretőmet biz én tovább

Nem várom,

Nagy a világ, széles a föld

Határa.

Szeretőt tart minden legény (leány)

Számára.

Szerettelek de te rózsám

Meguntál,

Keress szebbet, keress jobbat

Nálamnál.

S ha hervadok miként őszszel

A rózsá,

Tudd meg, te vagy hű szívemnek

Adóssa.

III.

A zöld erdő madár nélkül

Be árva,

A lány is az, kinek nincsen

Szeretője babája.

Mire a nyár hévsugárral

Sütne rám,

Haza viszlek s enyim leszesz

Mind örökre violám.

Nem viszlek én palotába

Virágom,

Egy kis szalmás hajlék minden

Birtokom e világon.

De találsz majd ott egy becses

Portékát,

Hű szívemet, szerelmemnek

Lánggal égő hajlékát.

Kicsi vagyon, de sok baj néz

Előmbé,

Fel se veszem, ha te leszesz

Szép galambom ölembé.

Tenyeremen hordozlak én

Halálig,

Mig a sirnál szelid lelked

Az enyimtől elválik.

Megtiltom a fuvó szélnek

Előre.

Kerüljön el, mert jaj néki

Galambomra ha jőne:

Habár te a világ végig

Bejárod,

Szívem gyöngye nem termett még,

Mint én neked olly páród.

Egyre kérlek, lelkem lelke

Tégedet;

Tartsd meg tisztán, mint én neked,

Ártatlan jó szivedet.

Így élünk mi boldogan és

Csendesen,

Ha hű leszesz, áldjon meg a

Jó teremtő kedvesem.

IV.

Ha az idő bánatra kél,

Terhes felhőt lenget a szél,

Könyzáporát megereszti,

S a világot megfereszti.

Könyzáporán a felleznek,

A virágok felélednek,

S a kitisztult boltozatnak

Kéjkére úgy kacintgatnak.

Bú fellege borúlt reám

Könyzáporát rád hullatám

S megfürösztém kebled benne,

Te lelkemnek egyetlené.

Megfürösztém, de hijába,

Keblednek szép gyöngyvirága

Virul másnak, hervad nekem

Tündér leány egyetlenem.

Pedig a nagy világ ölen

Nem szeret úgy senki mint én,

Ha szeretne s én megtudnám,

Szívemet kiszakitanám.

Keblem katlan lánggal teli,

Melly szívemet elégeti,

S hidegséged a fergeteg

Melylyel porát szétlengeted.

V.

Szomorú-fű árvalányhaj,

A szerelem az édes baj,

Szép galambom, ne félj tőle

Jer vigan az esküvőre.

Ki legényt nem nyér magának

Szegődjék be apácának,

S a melly legény nem vesz babát

Vegye fel a barát-ruhát.

Örvendek én azon nagyon,

Hogy nekünk szép eszünk vagyon

Készen már a vőfély-pálcza,

Mi se barát, se apácza.

(Több is lesz.)

Szerény töldalék

a kisbirtokosok jóllétének előmozdításáról szóló értekezéshez.

A kisbirtokosok jóllétének előmozdításáról szóló — pályadíjt nyert — értekezés, oly gazdasági elveket foglal magában, és a felvett tárgyakról helyes magyarázat és ítélet oly kézzel fogható, hogy annak követése a gazdaságnál a kellő sikert bizonyosan meghozza.

Sokkal csekélyebbnek tartom magam, minthogy azon jeles munkát a legkisebb részben is fejtegetni akarnám. — Minthogy azonban a kisbirtokosok jólléte egyszer-mind hazám boldogságának is emeltyüje, nem gondoltam feleslegesnek e részben magány nézetemet oly tárgyakra nézve előadni, mellyek a pályadíjazott jeles értekezésben kevésbé érintettek.

A kisbirtokosok viszonya, nem csak 15—100 holdnyi birtok közti szembeszökő különbség, — hanem a birtok tagosítása, földminőség, éghajlat, piacok közelsége, utak, élet ára, napszamosok bére sat. tényezőktől fel tétéleztek; mellynek következtében ha részletességekbe ereszkednék, majd minden helység birtokosai részére külön gazdálkodási tervet szükség lenne készíteni.

Az általános elveknél maradván tehát, és t. Kenessey úrnak, a bőséges takarmány termelés, trágyaszaporítás, istállózás, és czél-szerű földművelés és vetés-for-gás felőli jeles tanácsát sajátom-má tévén, és annak követését — hol csak lehetséges — elfogadva, ezeken felül a kisbirtokosok jóllé-tére szükségesnek vélem:

1. Követni a „Gazdasági Lapok“ jelszavát „Hozzunk mező-gazdaságunkba mielőbb helyes arányokat.“ — Ez a gazdaság tökéletesítésére és jövedelmezésének legfőbb polczra emelésére — conditio sine qua non. — A gazdaság sok ágainak egymáshoz kellő arányban kell lenniök; különösen helyes arálynak kell lenni a takarmány-termelés — marha-tartás és élelmi s piaci cikkek termelése közt, figyelemmel léven azonban — a marha által eszköz-lendő trágyának szaporításához megkivántató — elegendő alom megnyerésére.

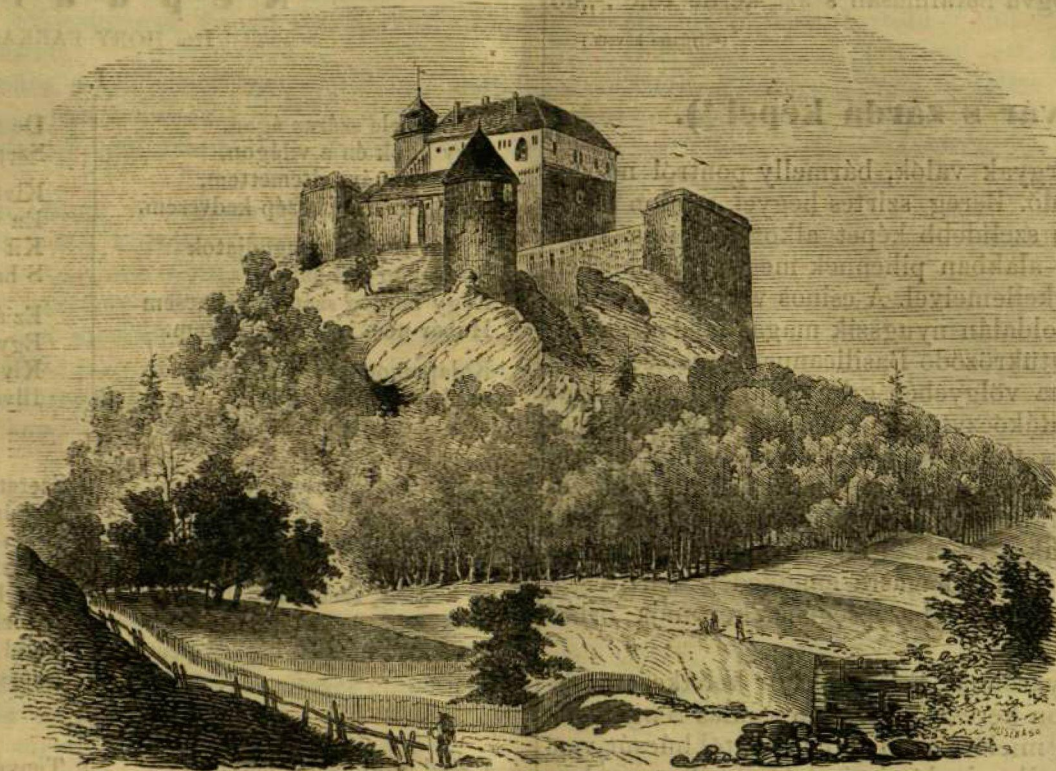
Úgy nem különben a gazdaság terjedelméhez képest annak vezetésére elegendő anyagi erő, és elméleti képesség szükséges. — Szomorú helyzet, midőn belátja a kisbirtokos, ezt vagy amazt jó volna tenni, de nincsen pénzem, nincsen erőm hozzá, és tudva roszat tesz; pedig ez majd általános hiba.

A helyes arány megtudására vezet a számítás, melly egy jó gazdának elkerülhetetlen kelleke. — Számítanunk kell, hogy tudhassuk, egy vagy más ága gazdaságunknak milly hasznot hoz, s így mellyiket s milly arányban lehet haszonnal művelni. — Számítanunk kell előre, milly költséget, milly erőt igényel gazdaságunk, hogy annak fedését idő előtt biztosíthassuk. — Ha az évben történendő gazdasági munkálatokat a gazda felszámítja, körülbelől megtudja, mit képes maga erejével megtenni, s így mindjárt tavaszkor igyekezzék hiányos ereje pótlásáról gondoskodni, hogy így minden munkát annak idejében megtehesse, mert a tavaszi munkával elkésvén, alig jöhet

a munkával egész évben a kerekvágásba. — Sokszor történik, hogy egy bizonyos pénztökével bíró egyén, helyes számítása nem lévén, gazdaságát csak a birtok terjedelmében találván, tőkét felülhaladó birtokot veszen, úgy hogy mindjárt első évben jövedelmének egy részét kamat fizetésre kell fordítania, befekteté-

sekre pedig módja nincsen; ily kisbirtokos jóllétre nem vergődhet, sőt birtoka évről évre romolván, a tőkéje is vesz. — A ki jószágot akar tehát venni, hagyjon magának pénzt befektetésekre, s jól számít, ha esetlegre is egy kis tartalék-tőkét meghagy.

Itt megemlíteném tartom a fiatal gazdánál leginkább előforduló azon hibát, miszerint alig kapván kezükhez örökségi birtokukat, azonnal helyzetükön felüli úrilak építéséhez kezdenek és

Borostyánkő.

Burgai vár.

első teendőjük adósságot csinálni, s ezen adósságot nem a gazdasági hasznos befektetésekre, hanem más fényűzési cikkekre fecserlik.

Vannak ugyan kisbirtokosok, kik örökségben nyert birtokukkal semmi hasznos befektetést, s a gazdaság vezetéséhez megkivántató erőt nem kaptak; az ilyenek vagy kölcsön pénzzel, vagy bir-

tokuk egy részének eladásával, vagy pedig takarékosabb élésmóddal eszközölhetik meglévő birtokukon a kellő beruházást.

A gazdasági beruházásokra nézve majd általános ellenvetésük a kisbirtokosoknak „Hiszen alig tudunk élni, hogy fektessünk be tehát tőkét gazdaságunkba?” Erre feleletül ezt mondom: az élésre kívántató jövedelem igen határozatlan valami, — ha vesszük, el bir élni olly földművelő ember is, kinek semmi fekvő birtoka nincsen, igen természetes

hogy egy illy egyének hasonló iparkodással mellet, ha fekvő birtoka van, több jövedelme lehet, ezt tehát birtoka javítására fordíthatja; e szerint egy ember 20 hold földből ki bir élni, ha másnak hasonló körülmények mellett 30 hold földje van, ez 10 hold földjének jövedelmét hasznos befektetésekre fordíthatja s így tovább. Ez talán némelyeknél különös okoskodásnak fog tetszeni, holott ez igen egyszerű és természetes, hiszen a tapasztalás is e mellett szól, mert így válnak szegény vagyontalanokból vagyonosak, s viszont. Még mondhatnák újra a kisbirtokosok „Nem volna jó dolgom, ha ezen mulandó életemben, magamtól a kitelhető kényelmet elvonnám” — Igen ám szeretett embertársam, mindenki szeretne jól élni, és épen illy értekezések által is csekély erőnkkel ember társaink jólétére törekedünk, de megnyered-e azt, ha gazdaságodnak rossz felszerelése által sokkal kevesebb jövedelmed van, mint a mennyit rendes felszerelés mellett nyerhetnél? Ez utóbbi szerint nem élhetnél-e kényelmesebben s kevesebb gondnal? — Erre nem gondolhatok ellenvetést. — Ha tehát eleinte egy pár évig egy kisbirtokos kényelmétől valamit el húz, és azt hasznos befektetésekre fordítja, bizonyosan később kipótoltatik az, és évről évre mindig több jövedelemmel rendelkezhet saját kényelmére. — Nem vagyok tehát egy értelemben azon kisbirtokossal, ki háztartására a saját gazdaságából kikerült terményeken felül 400—500 pftot számít, és e miatt alig érzi magát képesnek, elegendőleg felszerelni gazdaságát.

Mindezekkel azt akartam megmutatni, hogy minden birtokos képes birtokát czélszerűen felszerelni, s a helyes arányt gazdaságába behozni, csak akarátja legyen, s ha nem akarja, szegénység-

nek okát magának tulajdonítsa, s ha saját hibája miatt magának s családjának közvetlen, hazájának pedig közvetve kárt tesz, csak maga magát kárhoztassa.

A gazdaság ágainak egymáshoz arányossága s a birtokban kellő befektetések létrehozására megkívántatik a szellemi erő, a józan értelmesség. Van sok gazdának elég anyagi ereje gazdasága vezetésére, és költ is eleget, azonban ha azt czéliránytalanul teszi, jó

sikert nem lát. — Szükséges tehát egy kisbirtokosnak a gazdasági tudományokban magának kellő képességet szerezni, és így önállólag okszerűen gazdaságát kormányozni, mit czélszerű olvasás, és tapasztalás által eszközölhetni. Ha egy kisbirtokosnak nincsen módja gazdasági iskolában taníttatni gyermekét, tanítsa maga, szoktassa gyermekét a mezei gazdálkodáshoz, s érettebb korában adja gazdasági gyakorlatra, rendes gazdaságokhoz, — ezt nem teheti ugyan minden kisbirtokos, azonban ha egyes vidékekről csak egy-egy egyén nyerhet tapasztalást a hasznosb gazdálkodás módjáról, otthon a vidékebeliek bizonyosan fogják a jó példát követni, vagy követhetni.

Az értelmesség mellett azonban kívántatik a gazdánál a szorgalom kifejtése is, ez csak akaratunktól függ, férfias eltökéltséggel s szenvedéllyel kell lépni a mezei gazdaság terére, szép és nemes foglalatosság ez, és mi legfőbb, szorgalmunk az anyagi hasznot is megszerzi. Vannak gazdák, kik restségből elhitetik magukkal, hogy nincsen dolguk, és napról napra henyélnek, s ha jelentékenyebb munkának ideje közelget, már sóhajtozva várják azt, és alig mernék bele fogni; — már az illy gazda, kit szenvedély a gazdasághoz nem vezet, tegyen

A népdalok hőse. — (A koszorúzott népdalokhoz.)

le arról, és keressen magának más életpályát, mert a gazdálkodásból, sem hasznot, sem örömet nem fog magának sohasem szerezhetni. — Van pedig egy jó gazdának mindig dolga, abból soha sem fogy ki, és ha az oskola-járásban a nehezebb mezei munkától elszokott kisbirtokos fáradságosnak találja a nehezebb mezei munkákat, vannak a gazdaságnak olly ágai, melyekben nagy testi megerőltetés nélkül is hasznot tehet p. o. a méhészet, gyümölcsoltás, dohány-termelés, aprólékos gazdasági szerszámok

faragcsalása, a munkások és cselédekre való felügyelés, mind olly munkák, mellyek nagy testi megerőltetés nélkül megtörténhetnek, és a melly teendők a kisbirtokos személyét folytonosan elfoglalhatják. Ezek mellett fogjon a kisbirtokos elméleti munkához, s tanuljon hasznos gazdasági könyvekből, és nem csak ebből, hanem a gyakorlati könyvből, a természetből, — menjen sétálni a mezőre, és mindig akad tárgy a mellyről elmélkedhessen, láthatja, minden gazda hogy és mikor műveli földjét, milly áldás van utána, a jónak rosznak okait megtudhatja, és maga részére felhasználhatja.

2. A gazdának már nevével s hivatásánál fogva legfőbb jellemző tulajdonának kell lennie a takarékoságnak, de takarékosnak kell lenni nem csak a pénz és más anyagi tárgyak használatára mellett, hanem legfőképen takarékosnak *kell lenni az idővel*. Pénzt, vagy más anyagi vagyont kölcsönözhetünk, de a lefolyt idő többé semmi áron sem jön vissza, — A hanyag gazdákon kívül, kik „majd“-val odabozzák teendőiket, hej! be sok ember gazdálkodik a pénzzel az idő rovására; — és még az a baj, hogy a pénzzel gazdálkodás kézzel megfoghatónak látszik, és tüsténti, az idővel gazdálkodás pedig csak észszel -- noha könnyen belátható, és nem rögtönös. S innét van, hogy sok fősvény gazda minden iparkodása és erő megfeszítése daczára nem bír boldogulni, s el is hal, még sem tudta meg hátramaradásának az okát, pedig annak igen könnyen felfogható oka volt t. i. *az idő elhanyagolása*.

Az idő czélszerű felhasználását, szorgalom s erő kifejtés által eszközölhetni, ha t. i. megfeszített erővel igyekezzünk azon, hogy minden munkát annak idejében bár pénz-áldozattal — melly azonban a hasznót meghozza — tegyünk meg. Erre vonatkozva hasznos a cselédek és munkások kedvre villanyozása, a szakmány munka, jó gazdasági eszközök és gépek. A gépek hasznossága bemutatásánál az idő-nyeresség egyik fő tényező.

3. A kisbirtokosok jóllétére vezető szabálynak tartom, mennyire a helyzet engedi — s *haszonnal kicihető* — többféle gazdaság ágával — *helyes arányban* — foglalkozni. — Ha csak földműveléssel foglalkozik egy kisbirtokos, megtörténik, hogy a legjobb művelés mellett is, az idő mostohasága miatt, abból semmi hasznót sem lát; — minthogy tehát a kisbirtokosoknál, hol 40—50 pforint jövedelem is nagy tényező, szükségesnek tartom, hogy a föld, rét művelés, s marhatenyésztés különféle nemei mellett, a szőlőműveléssel, gyümölcsfák szaporításával, konyha-kertészettel s méhésztettel, sőt a hol lehet selyembogár tenyésztésével is foglalkozzék egy kisbirtokos; mert ezek mind olly ágai a gazdaságnak, mellyeknek aránylagos művelése a kisbirtokos jövedelmét nem csak egyensúlyba tarthatja, és a lehetőséget biztosítja, hanem azt neveli is.

4. Szükséges egy gazdánál a kintartás, ha t. i. egy vagy más gazdasági czikke rendkívüli idők miatt, egy vagy két évben hasz-

not nem hozott, de különben ezen czikk azon környéken haszonnal természetlik, nem kell annak természetlisével felhagyni. — Nemkülönben kintartás elleni hibának tartom, a más helyeken vagy különben haszonnal használt akár természetmennyek, vagy pedig szerzők s gépeknek egyszeri használat utáni — rosz siker miatti — félre tételét. Minden kezdet nehéz, s ha valami előleges kiszámítás, mások próbái, s a körülmények összevetése után jönnek itéltetők, az ha először többnyire a jártasság hiánya miatt nem sikerül, kintartással kell azt folytatni, és később tapasztalás útján bővebben meggyőződhetni annak hasznos vagy káros voltáról. (Vége követh.)

Kolozsvár emlék szobrai Kőváry Lászlótól.

I. Dr. Barra Imre emléke.

1854., jan. 22-én, Kolozsvárt a közép utczában az ugynevezett Barra-ház előtt ezrek népsokasága gyűlt fel, temetni egy emberbarátot, kinél a legjobb szív, a legtisztább tudománytal volt párosulva a szenvedő emberiség ápolására.

E nagy halott Dr. Barra volt, méltó örököse apja, nagypapa hirnévénél, kik mindnyájan e pályán hasznos szolgálatokat hozának.

Illy részvékeny, illy nagyszámu temetésre nem emlékezünk, hol ur és szegény bánatos érzelmeiben ennyire találkozott volna. Teljes csendben, harangszó nélkül kivánták temetni, s egy azok közül, kiket nemcsak ingyen, de gyakran orvosságukat is fizetve hozott vissza az életre, vallása templomához rohan, hogy lefizeti a díjt s kezdjék meg a harangozást, mert ő a város minden harangjait meg akarja huzatni.

Az óriás gyászmenet, a város minden fogataitól kísértetve elvult. Mély veszteségérzet szállt meg minden kebelt. Volt királyi hivatalnok Ujfalvi Sándor ur megragadja a lelkesedés perczét, emlékére aláírást nyit, s rövid időn csupán Kolozsvárt fillérekben az itt látható emlék emeltetett, e méltó felirattal: *)

HOMORÓD-ALMÁSI
BARRA IMRE
KOLOZSVÁR
FELEJTHETLEN ORVOSA
EMLEKE.
SZÜLETETT 1799.
MEGHALT 1854.
AZ EMBERISÉG FÁJDALMÁRA
KOLOZSVÁRTT.

EMLEK
KIKNEK ÉLETÉT SZENTELÉ
HAZAFI KORTÁRSAI
TÖBB SZÁZAN
GAZDAG ÉS SZEGÉNY.
ATYJA, NAGYATYJA, ORVOS
HIRBEN NÉVBEN
NAGY MIND A HÁROM
AZ ELHUNYTBAN.
FIÁGON
A NEMES CSALÁD
ÖRÖKRE KIHALT.

*) Lásd lapjaink mult számát.

T Á R H Á Z.

Vidéki hírek.

Háromszék, sept. 20. Háromszéken ez évben az *időjárás* rendkívüli s a növényzetre felette vészhozó volt. — Tavaszunk korán köszöntött be; de majus derült és termékeny napjai már nagy záporok és ártalmas vízárral végződtek.

Junius első hetében két rendbeli jégzivatar mintegy 40 falu vetéseit tiporta le. A közbe-közbe hullott tojásdad nagyságu jéggömbök nemesak a házak fedeleit és ablakait rontották, hanem még juhnyájak és barnokban is sok kárt okoztak.

A vihar több faluban az épületek nagy részét esudásan összerombolta. Példáink vannak arra is, hogy a csürök derekából rakóbornákat *) ragadtott ki a forgószél, s a fedélzet épen fenmaradt. Nem tudom mellyik természet-tudós volna képes a légsúlyból kielégítőleg megfejtetni e jelenséget.

Alig érdemlik meg a kieséplést lekaszált ős gabonáink. Cséplőink évenként rendszerint a csiki székely atyafiak szoktak lenni; de ez idén még eddig a hálátlanok kerülék vidékünket; pedig gazdagon eresztős árpáink s zabjaink eléggé megjutalmazták munkájukat.

Az augusztus derekán hat nap tartott vízáradás Feketeügy, Kovászna és Olt térein töröküzainkat leiszapolta. A még épen maradt részt sok helységben leforrázta a szeptember első napjára viradólag leesett hóharmat. Ennyi csapás egy évben, még mennyire visszaemlékezhetünk nem nehezült vidékünkre.

Már egy hete hogy esőzik; mi miatt az ősvegetést, mellyet szent Mihály nap előtt végezni szoktunk, még nem kezdhettük el. B. A.

*) Háromszéken rakóbornáknak nevezzük a szálakat, mellyekből felrakják a fa-épületeket.

Lókut, september 30-án. Tisztelt szerkesztő ur! Részint becses lapja 38-ik számában Lókut községből közölt levél kiegészítéseül, részint vidékünkben keringő sokféle alaptalan hírek megczáfolásául s illetőleg a valóság felderítésére tudomásul hozom, mikép Singer Katalin hajadon meggyilkolását illetőleg a szivtelen tettes megkapatott. A vád akkor egy e helységben az esemény előtt kéregetni látott, de rögtön eltávozott vándorlegényt terhelt. Azonban hibásan; mert a merényt elkövető egy azok közül való, ki az első vádolt nyomozására a csendőrség mellé rendeltetett: egy 17 éves suhancz, fájdalom! községünk vadvirága, névszerint Cserba László. Ki miután alulírt-nak szinte mint mindenütt nappal lakába berontott és onnét 20 fl. 6 kr. pengőt elidegenített, rövid nyomozás után kézre kerülvén, a büntető igazságnak átadatott volna, ott büneit, nevezetesen az érintett gyilkolást és többrendbeli rablását; mellyeket állítása szerint sógorának ugyanottani lakosnak biztatására tett bevallá, most érdemlett büntetését várja sógorával együtt. — E bünöncz, még gyermek; korábbi éveiben — mint másoktól hallom — igen jó viseletű volt. És most milly elvetemült gyilkos lett! ki midőn gyilkos volt, az általa gyilkosnak vádolt ártatlant keresni, üldözni ment. És ez mind a gyenge szülők gondatlansága. H. E.

Kisujszálláson. A mult september hóban egy műkedvelő színész társulat alakult oda való tanuló ifjakból, s szintén oda való ifjú honleányokból s 4 előadást tartottak; ezeknek sorozatát a „Falusi lakodalom“ czimű vigjátékkal kezdvén meg, a négy előadásból begyűlt tiszta jövedelmet, melly nem kevesebb, mint 160 pft. jótékony célra ajánlották fel, 120 pftot a helybeli algyimnazium múzeumának gyarapítására, 40 pft pedig két szegényebb sorsu tanuló segélyezésére. Mit is midőn köztudomásúl juttatok lehetetlen fel nem kiáltanom illetéknépen sokáig éljenek a derék műkedvelők és műkedvelőnők!!! F. L.

M i u j s á g ?

* * * E héten kedves meglepetésben részesült a nemzeti színház közönsége. A „Sevillai borbély“ előadásakor Hollósy Cornelia asszonyság az idősb Lendvay Márton által szerzett népdalt éneklé el. E dalnak mind komoly, mind vig része tele van költői szépségekkel, a hogy azt a művészet fájdalma a veterán művész lelkébe sugallta. Tudatjuk olvasóinkkal, hogy e szép és maga nemében ritka eredetiségű zenemű megjelenend és mindenki által kapható lesz; s ebben is alkalom leendő nyujtva a művész tisztelőinek részvétüket iránta bebizonnyítani.

✧ Épen most olvastunk egy érdekes levelet Berlinben mulató ifju hazánkfia Borostyán Sándortól. Ő iskoláit végezve f. é. augusztus elején, megkezdte ismét az 1848-iki események által megszakasztott akadémiai utazást, s külföldre vándorolt, hogy a német jeles egyetemek tanárait hallgatván, eddig szerzett hittani tudományos ismereteit növelhesse. Jelenleg Berlinben járja az egyetemet, s mint írja ott mulató hazánkfia Földváry tanácsos ur, s tanító által több előkelő családokhoz bevezettetvén, mindenütt kitűnő szívesseggel fogadtatik, mert magyar. Berlinből Zürichbe, s onnan a többi sveiczi egyetemekbe szándékozik. Kik őt ismerik egyhangulag tudományosan képzett, s igen művelt embernek, s kedves hitszónoknak vallják. Elvett figyelmzettjük az üresedésben lévő prot. gyülekezeteket, hogy a határszélénél várják a visszatéréndőt, mert a gyülekezet anyagi és szellemi jólléte, s felvirágzása a derék lelkésztől függ.

✧ *Emlékszünk régiekről.* E nyár folytán meghalt Kecskeméten 84 éves korában egy férfi, kit a magyar irodalom csak egy szerény iskolakönyv (Gedike olvasó könyve) átdolgozásából ismer. E férfi neve Pap György. Született 1772-ben Macedoniában Sátista nevű városban. 1777-ben Magyarországra hozták szülei, s Kun-Szent-Miklóson telepedtek meg. Tanulását Szabad-Szálláson kezdte, onnan Bécsbe vitte nagybátyja, ki ott tanár volt, s attól tanult görögül. Bécsből Kecskemétre jöven az ottani kegyesrendieknel tanulta a diák nyelvet egész a poésisig, onnan Budára ment, hol a bölcsészeti végezte, s azután lett kereskedő haláláig, mely is két heti betegség után ragadta el őt f. é. april 11-én. Pap Györgyről azt mondják, kik közelebbről ismerték, hogy nem honunk, hanem Európa legnagyobb görög nyelvtudósa volt, csak hogy nem tudott tudományával csillogni. Valóságos görög stoicus philosophushoz illő életet élt. Becses könyvtárt hagyott hátra.

✧ Gyöngyösről írják, hogy a szüretre nagyon kedvező idő jár, s lesz bor elég, csak a ki megissza az legyen. De már a kukoricza nagyon roszul fizet; pedig e kettőnek együtt kellene járni, mert kukoriczán hizlálják a kővér sertéseket, és csak jó sertésfalatra csuszik a gyöngyösi bor.

✧ Gyöngyösről lévén szó, megemlítjük, hogy a már egyszer lapunkban is közzé tett betegápolda és dolgozóház nem sokára elkészül, s egri érsek ő méltósága által fog felszenteltetni.

✧ Győrmelegyében Vináron tűz ütven ki, tíz ház hamvadt el minden hozzá tartozó épület, s gabona készlettel. A tüzet, mely 35,000 forintnyi kárt okozott, gyufával játszó gyermekek okozták. Ezt csak azért emlitjük, hogy a gyufát el kell dugni a gyermekek orra elől, vagy iskolába kell küldeni azokat a gyermekeket, s körmükre ütni ha a gyufához, és nem a könyvhöz nyulnak.

✧ Tokaji levél szerint a szép őszi idő nagy reményt nyujt a jó bor szürethez, de a mennyiség csekély lesz. A csapásos évek, drága napszám, s más nyomasztó körülmények nagyon csökkentik a hegyaljai bortermesztést. Bizony pedig inkább minden európai híres bor vesszen ki, mint a tokaji, mert sámpányert lehet csinálni, de tokajt csak Isten adhat.

✧ Tűz, tűz, tűz. Nincs lap, nincs nap melyben két három tüzi veszedelem ne közöltetett volna ez évben. Padluczánban Nyitramegyében tűz támadt sept. 29-én, s 28 ház, 8 pajta lett lángok martaléka. A tűz oka még nem tudatik. Nagyon valószínű, hogy gondatlanságból eredt.

✧ Egy másik még nagyobb tűzvészről is értesítettünk ugyanazon megyéből. Mult hó 27-én Zsámbokrétón tűz gyuladt ki, mely csak 17 házat, s gazdasági épületet, pajtát hamvasztott el, de a kárt mégis 120,000 forintra lehet tenni. A kárt az teszi elviselhetővé, hogy csaknem minden károsodott biztosítva volt. Értitek-e most, mit tesz biztosítva lenni? Nézzétek azok a zsámbokréti károsodottak nem fognak házról házra, faluról falura járva koldulni, mert biztosítva valának, midőn sok ezeken, kik a biztosítást kinevetették fedél és kenyér nélkül siratják nyakasságukat házuk hamujában ülve.

✧ A milly leverő az, hogy naponként falvak hamvadnak el, olly szívemelő, hogy naponként új meg új iskolák keletkeznek. Így például Félegyházáról írják, hogy a galambosi tanyaiskola, számos tisztviselő jelenlétében a napokban nyitattott meg. Graefl Ignác csanálói bérlő cselédei gyermekei számára tanyaiskolát nyitattott. Az Isten megáldja érte.

✧ A Ferencvárosban egy harmadfél éves szegény fiu a kútba esett, s halva húzatott ki. Ez ugyan nem országos tény, de megemlítésre méltónak tartjuk szülék figyelmeztetésére, kivált falukon alacsony vagy semmi rovátka sincsenek a kútak körözve, vigyázzanak a szülék kisdedeikre! Általában ajánlanám, hogy hatóságilag parancsoltassék meg a kútaknak fődelleli el látása.

✧ Egy barátom szememre veté, hogy én a jótéteményt, adakozást mindig magasztalom, holott az keresztyéni kötelesség, és haszontalan szolgálak vagyunk az apostol szerint, ha kötelességünk teljesítéséért jutalmat várunk. Igaza van tisztelt barátomnak, nem is az adakozót dicsérem én, midőn az adományt megemlítem, hanem az adományt, melyet a közjó oltárára letett, hogy ez által másokat is serkentsek hasonló nemes tettek gyakorlatára. Illyen nemes tettet követett el Nadasdy Leopoldina grófnő, ki 1000 ezüst forintot

tett le a polgármesteri hivatalban a leopoldvárosi templom építésére. Ezen adományt boldogult anyja Zichy Antonia grófnő határozta e szent célra, de a halál által előbb kivágtatván, leányának maradt fel a szerencse e szent kötelességet teljesíthetni.

✧ Majlandból írják, hogy a sommai táborban iszonyú tűz dühöngött, mely alkalommal a lovas kaszárnya elégvén 150 ló, és husz huszár lett a lángok martaléka.

✧ Eddig azt tartottam, hogy a gyujtogatók a legnagyobb gonosztevők, mert azok ellenségükön akarván boszút állani, gyakran ezereket juttatnak koldusbotra. Mióta a vasutak divatba jöttek, az olly gonosztevőknek, kik egyesek boszulása által ezereket tehetnek nyomorultakká, egy új osztálya képződött, ezek a vasutak megrontói. September 22-én éjjeli 12 órakor Pre-rauból Hullein-felé haladván a gőzkocsi, utjába egy gerenda fektetett a sínen keresztül. Kimondhatlan szerencsétlenség történhetett volna, de a gerenda avult, s zuhos lévén eltört a kerék nyomása alatt. Azt mondják, hogy egy vasuti munkás tette, ki azon állomás őrére haragodott.

✧ Mélt. galánthai Fekete Mihály címz. püspök ur a kosuthi iskola számára 1000 pengő ft. alapítványt tett, hogy annak kamatja $\frac{1}{4}$ -e az iskola jó karban tartására, $\frac{1}{4}$ könyvek beszerzésére, fele a tanító, és segéde fizetése javítására fordíttassék. Nemes a szív, mely az áldozatot tette, még nemesebb a cél, melyre tette. Így eljő a népnevelés országa.

✧ Nagy örömről szolgál valahányszor a nevelésről szólhatunk, s a mi téren történik azt kikürtölni el nem mulasztjuk. A szentpéteri járási izraelita lakosok Borsod megyében Sz. Péteren két osztályú iskolát állítottak, s azt két tanítóval, és minden szükségességgel ellátták. Ezen eredmény főleg Barveh Eduard cultuselöljárónak, és Zinner Benő világi felügyelőnek köszönhető. Itt a példa kövessétek.

✧ „Magyarhon fénykora“ ezimű történeti regényem nyomtatása hosszabb szemlélésom, s e miatt külföldön mulatásom miatt kissé megkésvén, előfizetőimtől pár hetit türelmet kérek. — Pest, october 14-én 1856. P. Szathmáry Karoly.

Halál-hirek.

— Gyászos nap vala vidékünkre, de gyászos egész megyénkre sőt országunkra nézve is folyó évi october 10-ke. — Ekkor kísértetett ugyan is sirjába Nagy Kölkeden *Lukafalvi Zarka János*. ur cs. kir. udvaritanácsos, a legfőbb és semmisítő törvényszéki osztály elnöke, sz. István rend kis keresztése. — Nyugodjanak a nagy férfiú hamvai békében! *Kós Ferencz* lelkész Egyházas-Rádócson.

— A szép lelkű *Pataky Emilia*. Deézett, ki Erdélyben egyike volt irodalmunk őrangyalainak, e hó 2-án élte tavaszában bevégezte földi pályáját; a kik ismerték, méltán szerették, méltán megsiratják.

Egyveleg.

Dömötör. Mához egy hétre, azaz: épen vasárnapon esik az idén szent Dömötörnek, a juhászok patronusának napja. A juhászok országszerte ezen tartanak ünnepélyes összeseregélyéseket vidékenként, bizonyos helyen, — mint ezt nagyban láthatni például a székes-fehérvári főpiacon. E napon változtatják helyöket, szegődnek és vándorolnak. Illyenkor messze állomásokról és pusztákról a juhászok egész czéhje együtt levén, történnek sok titkos összebeszélések és határozások, minő pl., hogy a juhászságból kilépni és bérességet vagy más alávaló sorsot ismét vállalni nem szabad. A czéh rendelkezései ellen vétkezők illyenkor fenytetnek, és pedig ugyanesak vastag demonstratiókkal, sőt néha vérengzőkkel is. Végre következnek a zajos mulatozások juhász modorban, pajkos pénz-föcsérlés mellett. Ha egy tervezett *Juhász-naptár*, valahol a hazában 1857-re már valósággal elkészült, tehát a kiadó ugyan jó vásárt csinálhatna ám az illy helyeken jövő vasárnapon; mert új naptárt, — tán nemesek egyet, hanem többet is, szeretője számára vagy otthon más valakinek, széles jó kedvében minden jelenlévő juhász vásárolna bizonyosan.

Királyi felelet. XII. Lajos orleansi herczeg korában, három évig börtön-raboskodott, de királyságra emeltetvén, boszuállásra ingerlőinek azt válaszolta „a frank király nem áll boszút azért, a mi az orleansi herczegen történt.“

Drága keztyű. Herczeg Marlborough angol fővezér neje, midőn keztyűt siettetette, a gyárnok ellenvetésére ezt válaszolá „a királyné még várakozhatik“ s következése lőn, hogy a herczegné az udvartól, férje pedig a kitörendő had küszöbén elmozdítatván a fővezérségtől, a frank-spanjol erőtől a fő nélküli hadsereg megaláztatott.

Önfeláldozás. Lord Lovat a trónkövetelő Károly Eduárd szaladása után 80 éves korában halálra íteltetett. Az agg nemes tekintete a vérpadon egy oxoniumi tanuló annyira megihletett, hogy az elitelt helyett nyakát ajánlotta. Sajnos, hogy ezen magaviselet méltánylatra nem talált.

Meglepő felelet. Ezen kivert trónkövetelőnek valaki szállást adott, a mely tettet kérdőre vonatván, így felelt: „Ha önöktől kért volna olly szivrehajtó szökkal edelt és ruházatot, önök mit cselekedtek volna?“ A vádlott fölmentetett.

Szép haj. VI. Harald dán király fogadást tett egy kedvencének, hogy kinem oldja csomagba kötött haját, valameddig Norvégiát meg nem hódítja. Igen szép tömötté nőtt haját csak tíz év múlva bonthatta ki, s mint győzelmes.

Országos gazdaság. Erich alatt Svédországban egy gazdag özvegy véghagyományilag a szegényekről rendelkezett, de utoda a kiosztandó ha-

gyományt Hollandiába vitte át, mert honában azt elfogadhatókat nem talált. Ezen időben Svédország a gazdaság tetőpontján állott.

Debreczen, június 11-én. Debreczeni főiskolai tanár Varjas János 1775. évben e magán hangzókkal készült énekei ismeretesekek, azok nyomtatásban is olvashatók; de nem jöttek ki még ezen levelezések, melyek azon énekek kiadása felett váltattak; holott még ezeknél azóta sem írtak furcsábbat mert az igaz, hogy Csokonainak is vannak több sajtáságos versei, mint ez is:

Sz-r-l-m-k-v-o-l-sz-ny-i-e-p-v.
E szerelem kávé, ó e le:z ennyi epévé.

De ezek még különösebbek

Varjas elküldi énekeit Hunyadi püspökhöz, hogy kiadja-e? mire Hunyadi így felel e magánhangzó versekbe:

Ez nevetlen ember szerette verseket
Szeretettel vettem, elnéztem rendeket
Nemzeted élébe terjesztesd ezeket
Mert elnyered vele emberek neveket.
Kedves éh léleknek az efféle ének,
Mellyet mérges sebek egyszer megsértének,
Ezt zengedeztetek gyermekek és vénék,
Kérjeteek életet ennek mesterének.

Erre Varjas így ír vissza:

Nem merek, mert félek érette megvernek,
Sebbe nem, de vérbe, és lévbe kevernek,
Mérges szeme, nyelve, s epéje embernek
Nem kedvez ez ének szegény mesterének.

Ösztönözvén Hunyadi a magánhangzókkal így felel:

Bátran add szájába a magyar hazának
Hangját az általad már talált hárfának
Hát hallgatsz szavára a más ajkának?
Ám rágalmazzanak, ha mássát látnának.
Ha van a városban számtalan vad számar,
S annak alkalmatlan, hát erre hajtasz már?
Van más annak adjad, s ha majdan áll a nyár
Nála találsz pálmát, s az arany alma vár.
Szarmata, francz, tatár abba majd láthatja,
Ha a magyar haza Mársnak az a fatyja.
Anyja a számtalan ágagnak s az atyja
Lássá, ha már száját arra rá hajthatja.

Erre elcsudálkozik Varjas úr, s így ír:

Azt tartám, csak magam láttam varjat szarkát!
Hát más akarja, bár lássad annak markát.
Papagájt tart, s adhat sárgát, akár tarkát,
Adhassanak annak hamar palma barkát.
Pallás adj sas szárnyat alá pájával
Hadd járjon aranyas hajnalnak szárnyával,
Hadd táplálja házat balzsama szagával,
Az az halhatatlan nagy magyarságával
Hajtsa, ha hajthatja hajsza akár csára
Más a maga száját s halgathat magára
Fáradhat, járkalhat atyjára, papjára,
Ha találhat mássát a magyar hazára.

Hunyadi úr erre így felel e magánhangzóval:

Holott homlokodon sok gondot hordozol,
Oly sok jót, ó boldog doctort, hogy dolgozol?
Sorsomhoz, hogy oly sok koszorót ionsz, s hozol
Oly módon dolgomról, ó, hogy gondolkozol?

Erre még jobban elcsudálkozván Varjas, így lelkesül:

Lövöldözök, szököm, nőtton nő örömöm
Öröm ökröm, töltöm szőlő-tő özőnöm
Örömből ötször, sőt többször köszönöm,
Bővön töltött gyöngyöd örökös ösztönöm.

Buday Ferencz.

Szerkesztői mondanivalók.

735. **Muzsaj** maradványának képe. **Vasaros-náményi** várkastély romjai elfogadtatnak.

736. **Tompa Mihálynak**. November másodika az igaz, hogy a kalendárium szerint épen november 2-ra esik, hanem minálunk már october 30-án nyomtatják november 2-át azért kérünk ezt a mi naptárunkat is, mely eltér a Gregorianumtól, tekintetbe venni. Egyébiránt tisztelünk „benneteket“ (vagy „nekteket“, vagy azt sem tudom már „miképeneket?“)

737. **Dorombosnak**. Nagy bolondos maga dorombos. De majd ki is adjuk a verseit, ne féljen.

738. **Simon Sámuel**, szutori ref. lelkész, úr kis ecclesiájában községi könyvtárt alapított meg. Követésre méltó példa.

739. **A munkácsi** kézművesek ellen zúgolódnak az ottani oktatók, hogy a vasárnapi iskolába járatott növendékekért hátramaradnak a díjjal. Ne engedjék ám ezt a szegényt magukon száradni.

740. **Jánosiba**. A küldött ezikk a „Tanodai lapok“ban volna helyén.

741. **Mezőkövesdről** megint panaszkodik egy becsületes szücs-mester, hogy a boltoslegények durván bánnak a közrendű vásárlókkal, nevezetesen mikor dohányt vesznek, nem adnak nekik hozzá papírost, hanem csak az asztalra mérik eléjük. Nem olyan tréfás dolog ám ez, mint a millyenek látszik. El kell hagyogtatni azt a furcsa fogalmat, mintha valaki azért, mert posztóban jár, mindjárt külön embernek tarthatná magát annál, a ki csizmába húzza a nadrágot, s szűrt visel.

742. **T. cz. Mezey Pál** úrnak. Ezt az ügyet nem lehet hirlap utján elintézni, magányuton sürgetni fogjuk.

743. **Tökölyiné**. Tele van historiai valótlanosságokkal, szerző várjon még néhány esztendő és tanuljon azalatt sokat, azután fogjon írásokhoz.

744. **B. L. hez szerelmes vers**. Ha már százan estek el ott, legyen ön a száz egyedik

745. **Morvay úrnak**. Lajos király arczképének ugyanazonságát szeretnők legitimálva látni, miután az idegen jelmez nagyon gyanús előttünk.

746. **Jakab Eleknek**. Üdvözlí Jókai Mór a „Kolozsvári közlöny“ szerkesztőségét, s ajánlkozik közremunkálásra akármilyen díjért, ha kell, ingyen is és a legnagyobb örömmel.

747. **Farkas Miskához** írt verset nem hegedülhetjük el.

748. **Bánházára**. Jó öreg barátunk panaszai fájdalom, nem láthatnak napvilágot, azok helyett örömebb vennők gazdasági tapasztalatának adatait.

749. **Hogyan társalogjunk hölgyeinkkel?** Nem adható.

750. **A végrendelkező**. Hasonló tárgyakkal igen sok időre el vagyunk halmazva.

751. **Szirmay menyegzője**. Gyöngye kidolgozás.

752. **Tünde Szerénnek**. Tűnj el szerényen az ilyen versekkel.

753. **Hagyjunk fel a fonókkal!** közölve lesz. (Ez a cikk nem a városi kis-asszonyoknak van írva.)

754. **Hajdan és most** Kadaresitől, el van fogadva.

755. **Óvatossági eszmék** a lopás és gyujtogatás ellen, közölve lesz.

TUDOSÍTÁS.

A kitűzött

jutalmakra történt pályázatok eredménye felől!!!

I. Az ipartudományi értekezésre, mellynek feladata volt egy hazánkban kifejlendendő iparág ismertetése, pályázott művek között legjobb „**A kender, len, gyapju-szövés-fonás-festés**“ jelíggel ellátott s ugyan e tárgyakról értekező cikk

a jelíggel levélke „**KUBINYI LAJOST Gombán**“ vallotta e **15** arannyal koszoruzott s valóban becses mű szerzőjeül;

hozzá legközelebb állott a „**Szappangyártás**“ ról értekező, melly munka lapjaink számára szinte megtartatván s rendes díjazásban részesülendvén, ennek jelíggel levele is felbontatott s abból **szerző neve nélkül**: „**Egy magyar vegytudor**“ megnevezése tünt ki.

Mindkét munkára figyelmessé tesszük olvasó közönségünket s örömmel fejezzük ki a pályázat eredménye felett.

Pesten, october 15-én 1856.

A „Vasárnapi ujság“ szerkesztősége.

II. A legjobb népdalra kitűzött **5** arany jutalmat azon gyűjtemény vitta ki magának, mellynek jelíggel „**Rajta fuk danára, öt arany lesz az ára**“.

Az egészséges és talpraesett **XI** költemény szerzőjeül a jelíggel levél felbontása után „**HORY FARKAS**“ tünt elő: kinek nevével már többször is találkoztak lapjainkon tisztelt olvasóink.

A többi pályamunkák szerzőik tulajdonai maradnak.

Pesten, october 15-én 1856.

A „Vasárnapi ujság“ szerkesztősége.

III. A hazai tájleírásra kitűzött **5** arany jutalomra beérkezett pályaművek közül a „**Garan melléke**“ találtatott legérde-mesebbnek.

A jelíggel levélkéből „**TERELMES MIHÁLY**“ k.-sároi ref. lelkész neve tünt elő e mű szerzőjeül.

„**Szanda vára**“ szinte használható lenne, de rajz nélkül nem.

Pesten, october 15-én 1856.

A „Vasárnapi ujság“ szerkesztősége.

IV. A hazai népismeretést tárgyazó 5 arany pályadíjra beküldött művek között a jutalomra legérdemesebb a „**Vitéz Székely nemzet ismertetése**“.

E mű jelíggel levél nélkül érkezvén hozzánk, szerzőjét „**sürgetve**“ kérjük, hogy magát e mű közlése előtt **megnevezni** siessen; **ugyanazonságát** az előmutatandó eredeti kéziratral, vagy más hiteles utonmódon bebizonyítván.

Dicséretet érdemelt e mellett a „**Tolnamegyei svábok**“ ismertetése, mellynek szerzője „**MOLNÁR ISTVÁN**“ darányi oktató. E mű is közöltetni fog.

Pesten, october 15-én 1856.

A „Vasárnapi ujság“ szerkesztősége.

A még hátra levő két rendbeli pályamunkák versenyének eredményéről a tárgyak igen nagy terjedelme miatt csak egy későbbi számban fogunk nyilatkozni. Kelt mint feljebb.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert**.